мовай як сродкам камунікацыі. Але такая праблема павінна вырашацца і на іншых прадметах (у адпаведнасці са спецыялізацыяй).

ЛІТАРАТУРА

1. Безенкова, Т. А. Опыт развития культуры речи студентов вуза в процессе изучения дисциплин культурологического цикла [электронны рэсурс]: http://www.emissia.org/offline/2007/1187.htm
2. Камуз, В. В. Развитие культуры речи студентов в профессиональной подготовки (на примере сельскохозяйственного вуза) // «Педагогика и психология», «Филология и искусствоведение» №1 [электронны рэсурс]: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2008/2008_6_1_41_45.pdf
3. Преликова, О. С. Проблема профессиональной речевой подготовки студентов высших школ [электронны рэсурс]: http://www.ibl.ru/konf/061207/73.html

УДК 631.115 (476.6)

СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫЯ ТАВАРЫСТВЫ І ІХ ДЗЕЙНАСЦЬ НА ТЭРЫТОРЫІ ГАРАДЗЕНСКАЙ ГУБЕРНІ НА ПАЧАТКУ XX СТ.

Радзюк А. Р., Галубовіч В. У.

УА «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

На тэрыторыі Гарадзенскай губерні на пач XX ст. дзейнічала некалькі сельскагаспадарчых таварыстваў, якія вылучаліся як сваёй спецыялізацыяй, так і рэгіянальнымі адметнасцямі. Найстарэйшым з іх было Гарадзенскае сельскагаспадарчае таварыства, якое паўстала ў 1900 г. Паколькі яго дзейнасць на сённяшні дзень найбольш даследавана [1, s. 302-317; 3, с. 76], то мы спыняць сваю ўвагу на ім у межах дадзенага артыкула амаль не будзем.

Акрамя агульнага губернскага таварыства, на тэрыторыі губерні функцыянаваў шэраг тэрытарыяльных аграрных суполак. Пры гэтым сярод апошніх таксама назіралася пэўная градацыя: па сваім складзе яны дзяліліся на сялянскія (аб'ядноўвалі гаспадароў адной воласці) і абшарніцкія (у межах пэўнага павета). Да ліку апошніх адносіліся Брэсцкае (утворана ў 1909), Ваўкавыскае (1906 г.), Слонімскае (1908 г.). Па многіх накірунках дзейнасці яны апярэджвалі Гродзенскае таварыства, якое ў 1906-1908 гг. перажывала відавочны крызіс. Таксама перад пачаткам Першай сусветнай вайны ў губерні існавалі Верцялішскае, Астрамечаўскае, Друсгеніцкае, Кузніцкае, Парэцкае і, магчыма, іншыя сельскагаспадарчыя таварыствы [6, арк. 1, 27]. Сярод іх найбольшай актыўнасцю вылучалася Верцялішскае. Вядома, што яно паўстала ў 1911 г. з ініцыятывы начальніка Дэпартамента земляробства

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

і дзяржаўнай маёмасці Ф. Прохарава. На пачатак 1914 г. суполка мела ўласную сельскагаспадарчую бібліятэку, склад сельскагаспадарчых прылад працы і налічвала 66 асоб (17 інтэлігентаў і 49 сялян) [7, арк. 23, 27]. Узначальваў яе мясцовы святара Леў Тэадаровіч.

Правобразы будучых асобных спецыялізаваных аграрных аб'яднанняў паўсталі яшчэ падчас стварэння і першых крокаў Гродзенскага сельскагаспадарчага таварыства. Тады ў яго структуры былі вылучаныя аграрнае, вінакурнае, крухмальнае, жывёлагадоўчае і іншыя асобныя аддзяленні (кабінеты). Але ў сувязі з пасіўнасцю іх сяброў, яны фактычна ніяк сябе не праявілі. Таму не дзіва, што ў хуткім часе паўсталі губернскія структуры, якія ставілі перад сабой мэты развіцця і ўдасканалення той ці іншай аграрнай галіны. Так, у 1901 г. было ўтворана Гарадзенскае таварыства садаводаў [4, с. 325-328]. Пазней узнік Саюз жывёлаводаў пры Гарадзенскім сельскагаспадарчым таварыстве, які меў 11 рэгіянальных гурткоў [7, арк. 6].

Усе азначаныя таварыствы, незалежна ад іх спецыялізацыі ці тэрытарыяльнай прыналежнасці, ставілі перад сабой аднолькавыя мэты: развіццё і папулярызацыя перадавых метадаў вядзення гаспадарання. Але ў сілу шэрага прычын па-рознаму рэалізоўвалі іх на практыцы. Дэталёвы аналіз працы ўсіх добраахвотных аграрных суполак дазваляе нам вылучыць наступныя асноўныя віды іх дзейнасці:

- лабіраванне ініцыятывы і збор грошай на адкрыццё сельскагаспадарчых пачатковых навучальных устаноў (было некалькі падобных ініцыятыў) [2, с. 267-269; 8, с. 299-302];
- правядзенне кароткачасовых сельскагаспадарчых курсаў, чытанняў, выстаў і г. д.;
- стварэнне вопытных палей, якія існавалі пры Ваўкавыскім, Брэсцкім і Гарадзенскім сельскагаспадарчых таварыствах. У апошнім, напрыклад, вопытнае поле было заснавана ў 1909 г. пры маёнтку Цагельна. Дзеля паспяховага яго функцыянавання там быў пабудаваны дом наглядчыка і кватэры работнікаў, розныя гаспадарчыя пабудовы [5, арк. 173]. У 1914 г. на чале таварыства быў выпускнік Кракаўскага ўніверсітэта Казімір Урублеўскі [7, арк. 12]. Таксама да ліку падобных відаў дзейнасці трэба аднесці стварэнне садовага гадавальніка на Грандзіцкай вуліцы ў Гародні, што належаў мясцоваму таварыству Садаводства;
- адкрыццё злучных пунктаў з мэтай паляпшэння пароды мясцовай худобы;
- утварэнне крэдытных кас і кас узаемадапамогі;
- адкрыццё складаў з найноўшай тэхнікай, пракатных пунктаў, а таксама забеспячэнне насеннем, тукавымі ўгнаеннямі і г.д.;

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ

- арганізацыя экскурсій у перадавыя гаспадаркі з мэтай пераймання найноўшага вопыту (гэтым займаліся ў першую чаргу сялянскія таварыствы);
- запрашэнне спецыялістаў (у тым ліку і з іншых губерняў) для чытання рэфератаў і правядзення практычных заняткаў па розных тэмах;
- правядзенне анкетавання аб стане той ці іншай аграномічнай сферы, збор статыстычных звестак і інш.

Інтэнсіфікацыя работы розных таварыстваў аграрнай скіраванасці, а таксама ініцыятыва з боку Дэпартамента земляробства прывялі да стварэння (што праўда, не без супраціву з боку некаторых структурных аддзяленняў) у 1912 г. сельскагаспадарчай Рады – органа, які аб'ядноўваў і каардынаваў дзейнасць асобных сельскагаспадарчых арганізацый. Нажаль, усе памкненні ў гэтым кірунку не прынеслі вынікаў, на якія яны былі разлічаны. Распачаўшаяся ў 1914 г. Сусветная вайна зруйнавала ўсе намаганні па паляпшэнні аграрнай сферы Гарадзеншчыны пач. XX ст.

КРЫНІЦЫ

1. Jurkowski R. Ziemiaństwo polskie Kresów Pólnocno-Wschodnich 1864-1904. Warszawa, 2001.
2. Аб спробах адкрыцця сельскагаспадарчых навучальных устаноў у Гродзенскай губ. у XIX - пач. XX ст. / А. Р. Радзюк, В. В. Галубовіч // Современные технологии сельскохозяйственного производства: материалы 18-й междунар. науч.-практ. конф. / ГГАУ. – Гродно, 2015.
3. Деятельность научных обществ и губернских комитетов по развитию сельского хозяйства в дореволюционной Беларуси / В. Шарунов // Известия Национальной академии наук Беларуси. Серия аграрных наук. № 4, 2003. – С. 76.
4. З гісторыі садаводства на Гарадзеншчыне на рубяжы XIX-XX ст. / А. Р. Радзюк, В. В. Галубовіч // Современные технологии сельскохозяйственного производства: материалы 19-й междунар. науч.-практ. конф. / ГГАУ. – Гродно, 2016.
5. НГАБ у Гродне. Ф. 31, воп. 1, спр. 607.
6. НГАБ у Гродне. Ф. 31, воп. 1, спр. 923.
7. НГАБ у Гродне. Ф. 361, воп. 1, спр. 26.
8. Э. Ажэшка і спробы адкрыцця сельскагаспадарчай школы ў Гнойніцы / А. Р. Радзюк, В. В. Галубовіч // Современные технологии сельскохозяйственного производства: материалы 17-й междунар. науч.-практ. конф. Гродно, 2014. С. 299-302.

РЕПОЗИТОРИЙ ГГАУ